

Girona, ciutat jueva

Material de la visita didàctica al
Museu d'Història dels Jueus
de Girona

PATRONAT
CALL DE GIRONA

Ajuntament de Girona

Cronologia

GIRONA		GENERAL	
		711	Comença la conquesta musulmana de la Península Ibèrica
717-785	Girona sota domini musulmà		
785	La ciutat es lliura a les tropes de Carlemany Fundació del comtat de Girona		
798	Els atacs musulmans malmeten les muralles		
846	Els exèrcits musulmans posen setge a la ciutat	800	Carlemany és coronat emperador
889-890	El comte Delà estableix 25 famílies jueves procedents de Judaiques (comtat de Besalú) prop de la catedral	850	Invasions normandes assolen Europa
963	Notícies de propietats i cases de jueus i jueves	910	Fundació del Monestir de Cluny
988	La primera sinagoga s'estableix prop de la catedral	962	Odó I funda el Sacre Imperi Romà i Germànic
1002	Butlla papal de Silvestre pel cobrament de censos als jueus	s. IX-XI	Època daurada del judaisme andalusí
1010	Esment d'unes cases, al nucli urbà, propietat de Bellhom, jueu, i de Blancúcia, jueva	980-1040	Moviment de Pau i Treva arreu d'Europa
1020	Propietats jueves a la Vall de Sant Daniel	1009	Comença el desmembrament del Califat de Còrdova
1035	Ermessenda, comtessa de Barcelona i Girona		
1038	Consagració de la catedral romànica		
1047	Rahel, jueva, signa en hebreu un document de venda d'una vinya		
		1054	Cisma d'Orient, que enfronta Roma i Constantinoble

GIRONA**GENERAL**

1068 La comunitat jueva paga impostos a la catedral

1160 Primer document que esmenta el call (*callis judaico*) prop de la catedral

1193 Les riuades del Ter i les onades de pesta provoquen gran carestia i mortalitat

1194 Neix Mossé ben Nahman, filòsof, talmudista i metge gironí

1204 Documentat el cementiri jueu a Montjuïc

s. XII-
XIII Cercle de cabalistes a Girona. La ciutat és coneguda com "Ciutat Mare d'Israel"

1254 Girona acull onze famílies jueves que fugen de les expulsions al Rosselló i Lluçanoves

1086 Els almoràvits envaeixen al-Àndalus i foragiten les comunitats jueves, que es refugien als regnes cristians del nord

1095 Primera Croada. Massacre de jueus a l'Europa Central

1099 L'exèrcit de croats conquereix Jerusalem

El Cid mor a València

1108 Atacs contra la població jueva de Toledo

1115 Bernat de Clairvaux funda l'orde del Císter

c. Mossé ben Maimon, conegut com
1135 Maimònides, neix a Còrdova

1144 Atacs contra la població jueva a Norwich (Anglaterra)

1147 Els almohades conquereixen al-Àndalus

1170 Primeres universitats

1212 Batalla de Navas de Tolosa. Inici de la fi del domini islàmic

1214 Batalla de Bouvines. L'exèrcit anglès és derrotat pel rei de França

1215 Concili de Laterà, que estableix que els jueus i jueves han de dur distintius cosits a les robes

1229 Gregori IX funda la Inquisició medieval per lluitar contra l'heretgia càtara

1230 Unió dels regnes de Castella i Lleó

1254 Lluís IX expulsa les comunitats jueves de França

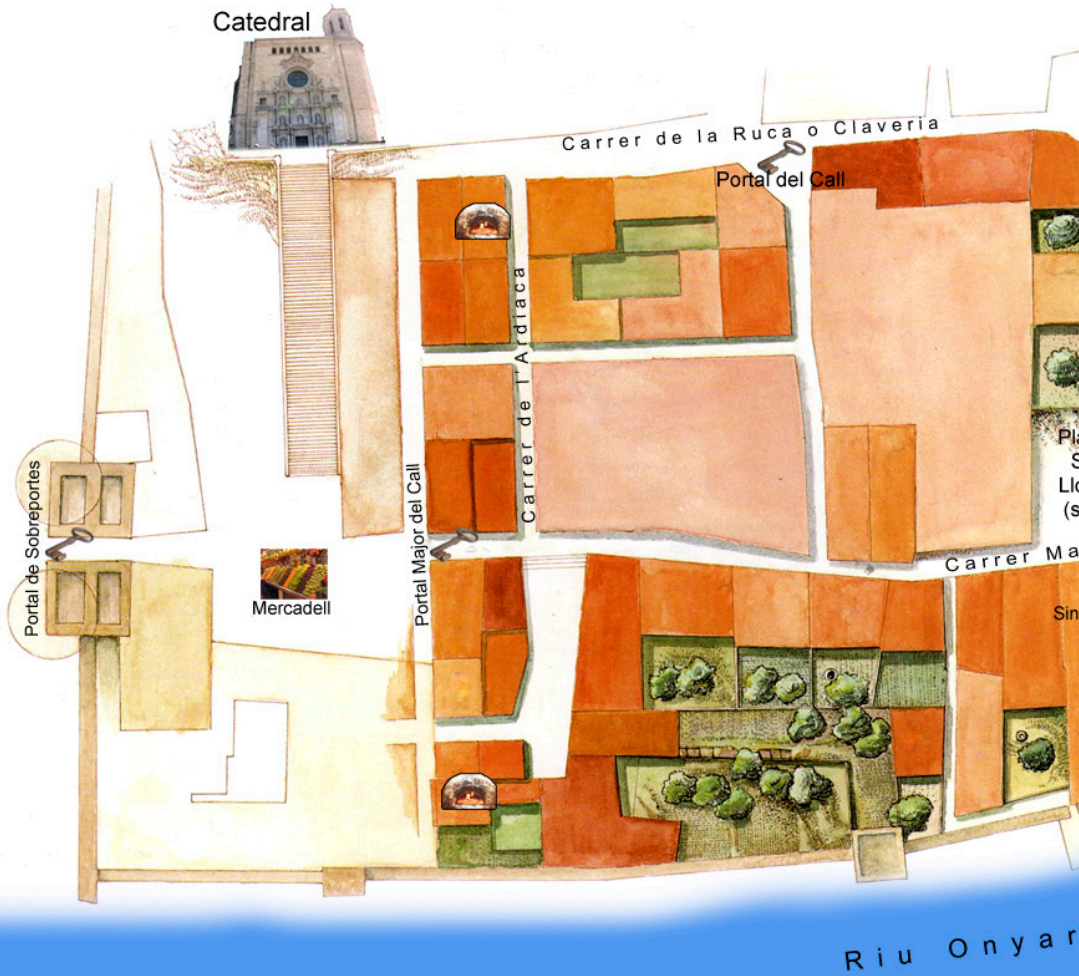
GIRONA**GENERAL**

		1260	Revolucions camperoles contra la noblesa arreu d'Europa
		c.	Composició a Castella del <i>Zohar</i> , el
		1275	llibre bàsic de la Càbala
1276-	Assalts puntuals al call		
1279			
1279	Astruc Ravaia, batlle reial de Catalunya		
1285	Setge i invasió francesa de Girona		
	Saqueig del call pels almogàvers		
		1290	Expulsió de les comunitats jueves d'Anglaterra
		1296	Marco Polo escriu el seu llibre de viatges
		1302	Butlla papal <i>Unam Sanctam</i> , que proclama la supremacia del Papa per sobre de l'Emperador
1306-	El call rep deu famílies jueves franceses		
1307			
		1310	Margarita Porete mor a la foguera, acusada d'heretgia
		1314-	Primera gran carestia a Europa
		1317	
		1315	Retorn de les comunitats jueves a França
1321	Primera celebració de la festa i processó de Corpus	1321	Mor Dante Alighieri
		1322	Nova expulsió de les comunitats jueves de França
1331	Atac al call		
1333	Els documents parlen del "mal any primer"		
1342	Consagració de la catedral gòtica	1337	Comença la Guerra dels Cent Anys
1348-	Fam i pesta provoquen el 25% de mortalitat a la població	1348	Plaga de Pesta Negra que afecta Europa
1349			Els jueus són acusats d'enverinar les aigües
		1358	Revolta camperola a França: <i>jacquerie</i>
		1360	Samuel Haleví és el tresorer de Pedro I de Castella. Construeix la sinagoga de Toledo

GIRONA	GENERAL
1368- Creació dels burgs de Sant Feliu i Sant 1374 Pere	1366- Guerra civil a Castella i pillatge a alguns 1369 barris jueus
1386 La reina Violant és senyora de l'aljama jueva de Girona	1371 Les Corts de Toro obliguen els jueus i jueves a dur signes distintius 1373 Crisi i fam arreu d'Europa 1378 Cisma d'Occident 1389 Expansió turca als Balcans
1391 Gran avalot contra el call i nombroses conversions la nit de Sant Llorenç c. El call és reduït en la seva àrea urbana 1400	1411 Vicenç Ferrer predica a Castella per a la conversió de jueus i jueves
1411 Prèdica de Vicenç Ferrer a Sant Domènec, per la conversió de jueus i jueves	1413 A Bohèmia, Jan Hus és declarat heretge i cremat a la foguera
1414 Un document esmenta la pobresa de l'aljama gironina	1431 A Rouen, Joana d'Arc és cremada a la foguera acusada d'heretgia
1415 Es tanca la sinagoga del call a conseqüència de la butlla de Benet XIII; el bisbe confisca els textos talmúdics i s'inventarien les biblioteques judaïques	1432 Assemblea de barris jueus a Valladolid, recuperació de la vida jueva a Castella
1442 Ordenances de prohibició a jueus i jueves	1452 Neix Leonardo da Vinci
1448 Ordre de reclusió de les famílies jueves dins el call reduït	1454 Güttemberg imprimeix el primer llibre
1449 Només resten 200 persones jueves a la ciutat	1469 Casament entre Ferran, infant d'Aragó, i Isabel, princesa de Castella
1473 Girona només té uns 2.500 habitants	1474 Isabel I esdevé reina de Castella

El Call de Girona a

Sinagoga

Micvé
(bany ritual)

Portal

**PATRONAT
CALL DE GIRONA**

ls segles XII-XV

Ajuntament de Girona

GIRONA	GENERAL
	1478 Tomàs de Torquemada és nomenat el primer inquisidor de Castella
1483 Primer llibre imprès a Girona	1483 Expulsió dels jueus d'Andalusia
	1488 Bíblia d'Alba (primera traducció a l'espanyol de la Bíblia hebrea)
1490-1491 La Inquisició s'estableix per primera vegada a Girona	
1492 Les famílies jueves que no es converteixen han d'abandonar Girona	1492 Edicte d'expulsió dels jueus i jueves dels Regnes Hispànics Conquesta de Granada Descobriment d'Amèrica

Glossari de terminologia d'història i cultura jueves

ALJAMA

Institució pròpia dels regnes hispànics medievals que s'encarregava del govern i l'administració interna de la comunitat jueva. Organisme de govern intern de les comunitats jueves medievals.

BATLLE

Representant del rei en l'administració i les finances.

BET DIN

Tribunal jueu format per dos o tres jutges encarregats de jutjar els afers interns de la comunitat. Es regia per la llei religiosa jueva.

CÀBALA

Corrent de filosofia mística i esotèrica, propi del judaisme medieval, que es basava en la creença de les "emanacions divines" (sefirot) que configuren l'univers creat. La càbala nasqué a la Provença medieval (Narbona, Lunel) i arribà a Girona el segle XII on es va desenvolupar a un nivell d'altíssima qualitat.

CAIXER

Vol dir "apte" i designa els aliments considerats purs i que es poden consumir segons la llei jueva: la carn de tots els mamífers que remuguen i tenen la peül·la partida, els peixos amb aletes i escata. Pel que fa a les aus, poden menjar-les quasi totes, excepte les rapinyaires. També estan prohibits els rèptils i els insectes.

CALL

Barri jueu a les ciutats i pobles de la Catalunya medieval. Prové de la paraula llatina *callis*. A Lleida es deia cuirassa.

COL·LECTA

Organització jueva supra-comunal que reunia diverses aljames amb una finalitat econòmica: la distribució, taxació i recollida dels impostos per entregar-los al rei.

CONSELL

Govern municipal i comunal.

CONVERS/A

Jueu o jueva que s'han batejat en la fe cristiana.

DIÀSPORA

Dispersió. Paraula d'origen grec, que vol dir "exili" i que designa la dispersió del poble jueu arreu del món.

MENORÀ

Canelobre de set braços, símbol del judaisme.

MEZUZÀ

Pergamí enrotllat que conté escrita una oració jueva (Xemà) i la paraula Xaddai (Totpoderós) que es posa dins un tub o capseta, i s'encasta al marc dret de la porta de les cases jueves. En entrar i sortir, els jueus hi ha de posar la mà a sobre, tot recordant que Déu va donar la llei al seu poble.

PENTATEUC

Els cinc primers llibres de la Bíblia, que formen la Torà o llei jueva per antonomàsia.

PÉSSAH

Pasqua jueva.

PROHOMS

Líders municipals.

RABÍ

Home instruït i ordenat en la llei, que pot dirigir espiritualment una comunitat. Literalment vol dir "mestre".

XABBAT

Dia de descans setmanal, durant el qual no es pot ni encendre foc ni fer cap tipus de treball. És un dia dedicat a l'oració i al recolliment. Comença el divendres al capvespre.

SEFARAD

Nom que els jueus donaven als regnes musulmans i cristiano-castellans de la península Ibèrica. En l'actualitat, vol dir "Espanya".

SEFARDITA

Jueu d'origen hispànic.

SINAGOGA

Paraula d'origen grec que vol dir “reunió”. Indret on es reuneixen els jueus per estudiar, pregar i aprendre la llei de Déu. A la Catalunya medieval, les sinagogues es deien “escoles”.

TORÀ

Llei jueva, conté els cinc primers llibres de la Bíblia. Segons el judaisme, aquesta és la llei que Déu va donar a Moisès al Sinai.

XEHITÀ

Sacrifici ritual dels animals, degollats de cara a Jerusalem, per tal que la seva carn sigui pura i caixer.

Centre Bonastruc ça Porta
Museu d'Història dels Jueus - Institut d'Estudis Nahmànides
Carrer Força, 8 - 17004 Girona
callgirona@ajgirona.cat - www.girona.cat/call
 [callgirona](https://www.facebook.com/callgirona)

HORARIS

De setembre a juny

De dimarts a dissabte: de 10 h a 18 h.
Diumenges, dilluns i festius: de 10 h a 14 h.

Juliol i agost

De dilluns a dissabte: de 10 h a 20 h.
Diumenges i festius: de 10 h a 14 h.

**PATRONAT
CALL DE GIRONA**

Ajuntament **de Girona**

Diputació de Girona

**Generalitat
de Catalunya**

**CAMINOS DE
SEFARAD**
RED DE JUDEJERIAS DE ESPAÑA